

MŰTEREM

Az Artézi Galéria kiállítása elé

DOI 10.35402/kek.2024.5.34

Az Artézi Galériában 2018 tavaszán *Önarcképek*, őszén *Tükör* címmel rendeztünk kiállítást a mostani *Műterem* kiállításon is szereplő képzőművészek munkáiból. Reményeink szerint a három bemutató kapcsolódik egymáshoz. Akár triptichonnak is nevezhetném, kölcsönözve a három táblából össze-szerkesztett szárnyas oltárt, vagy ahogy emlegetik, a három részre tagolt műveket (például Puccini három egyfelvonásos operáját).

A műterem a képzőművész munkahelye, személyes tere, így természetes, hogy a festmények, szobrok iránt érdeklődők figyelmét vonzza alkotó és alkotásának kapcsolata, a hely, amely szülőszobája a műnek. Akárcsak az önarcképek, amelyek a modern művészetben is láttatják létrehozóik identitását, személyiségük változásait, önelemzéseiket. A kortárs képi nyelv pluralizmusa határtalan, áttöri a műfaji kötöttségeket, és megtalálja a módját, hogy újraterejtse a több száz éves önarckép és műterem tematikáját.

Az európai művészettörténet legismertebb és sokak szerint legjelentősebb műteremfestménye Vermeer ikonikus műve, *A festészet allegóriája* (1573, Bécs, Kunsthistorisches Museum). Nincs arra lehetőség, hogy akár csak felsorolásszerűen hivatkozzam a téma kiemelkedő műveire, de néhány meghatározó, a képzőművész társadalmi szerepének változását jelző, allegorikus művet mégis megidézek. Courbet: *A festő műterme* (1855), Manet: *Reggeli a műteremben* (1868), Csók István: *Műteremsarok* (1905). A 19. századi romantikus vagy historizáló atelier-képek után, a 20. században már nem zsánerképek készülnek a környezet, a munkaeszközök bemutatásával, hanem a lényeg a szimbolikus tér, a képi reprezentáció, a művész autonómiájának színtere, megnyilvánulása.

A kortárs magyar képzőművészetben is rendkívül sokféle megközelítésben készültek műteremfestmények jelentésrétegek, technikai hordozók, formanyelv szerint (Barcsay Jenő, Czóbel Béla, Csernus Tibor, Gruber Béla, Vojnich Erzsébet, Váli Dezső és így tovább). Ezek az alkotások létrehozójuk univerzumáról vallanak, a műteremről mint meditációs színhelyről, munkahelyről, szerepazonosságról, önmeghatározásról, mikrokozmoszról. A műteremtés mágikus színhelyéről. Ugyanez mondható el az Artézi Galériában 2019 novemberében

látható kiállításról. Amikor felkértem a tíz képzőművészt a részvételre, hangsúlyoztam, hogy allegorikus kompozíciókat várok, nem zsánerképeket, nem a motívumok, nem az attribútumok a fontosak, hanem a szellemiség, a megjelenítés mikéntje. Akárcsak az *Önarcképek* és a *Tükör* címmel megrendezett bemutakozásokon.

Az *Önarcképek* kiállítás katalógusában részletesen bemutattam a kiállító munkáit, a *Tükör* kiállításon szereplők munkáiról a *Képirás*ban is írtam a katalóguson kívül. Szemléletük, tematikájuk, képi nyelvük az elmúlt évben nem változott, így felesleges volna műterem-értelmezésük kapcsán megismételni ugyanazt. Az Artézi Galéria honlapján is olvasható róluk, és több, a galéria által szervezett kiállítás online katalógusában is. A tíz alkotó: Alföldi László András, Gábos József, Húber András György, Láng Eszter, Molnár Icsu István, Mózes Katalin, Németh Géza, T. Horváth Éva, Turcsányi Antal és Zsubori Ervin.

Saját szakmai pályám a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején rendszeres műterem-látogatásokkal kezdődött – Anna Margittól, Bálint Endrétől Vaszkó Erzsébetig, Vilt Tiborig. 2015-ben és 2016-ban az Arnolfini Szalon esszéportálon jelent meg a *Műtermek* sorozatban a szakmai utamat meghatározó nyolc művész műtermében tett látogatásaim megidézése (a már említettek kivül például Czimra Gyula, Gedő Ilka, Korniss Dezső, Schaár Erzsébet személyes alkotói teréről). 1969 és 1975 között 120 különböző életkorú, szemléletű, az akkor érvényes kultúrpolitikai kategóriák szerinti támogatott-túrt-tiltott művésszel készítettem interjút. A műtermek ugyanúgy különböztek egymástól, mint azok, akikkel két-három alkalommal 10-12 órás, részletes életinterjúkat készítettem. Tágasak voltak és szűkösek, zsúfoltak és üresek, rendezettek és rendetlenek, kaotikusak és megszerkesztettek, határozottak és bizonytalanok, öntudatosak és karakter nélküliek. Ez a tanulási, megismerési folyamat alapozta meg két és fél évtizedes művészetszociológiai tevékenységemet. A kilencvenes évek elején jó néhány építész és fotós műtermében is dolgozhattam. Érdekes lett volna elemezni a különbségeket és a hasonlóságokat a vizuális alkotások létrejöttének helyszínei alapján.

A műterem téma tovább tágítható. Például jelentős a városképi szerepük, és nemcsak olyan képzőművészeti központokban, mint Párizs (a Bateau-Lavoir szerepe az avantgárdban), hanem Budapesten is, ahol az 1880-as évek óta folyamatosan panaszkodnak a művészek a műtermek hiányáról, és ahol mégis máig működnek fontos szereppel. 1911 óta a Százados úton 32 földszintes munkahely és lakóhely áll rendelkezésre szobrászoknak, festőknek (közülük néhány: Medgyessy Ferenc, Kisfaludy Stróbl Zsigmond, Mikus Sándor, Czigány Dezső, Pór Bertalan). A Gellért-hegy oldalában magasodik az 1903-ban épült Kelenhegyi úti késő szecessziós műteremház, itt dolgozott Iványi Grünwald Béla, Rippl-Rónai József, Czóbel Béla – hogy csak a magyar művészet legkiemelkedőbbjeit említsem. (A mai ott lakók közül pedig Vojnich Erzsébet és Szüts Miklós festőművészeket.) Számos jelentős műtermet

sorolhatnék a Bartók Béla úttól a Városmajor utcáig, ám a számomra legkedvesebbrel zárom: az 1913–14-ben épült, a VI. kerületi, Szív utca 42. alatti négyemeletes, késő szecessziós bérház modernista, hatalmas műtermével. A Szív utcai elemi iskolába jártam 1955–56-ban. Akkor kezdődött vonzódásom a műtermekhez, és tart máig – ahogy reményeim szerint ez a kiállítás is bizonyítja.

A kiállítást rendezte: S. Nagy Katalin | Katalógusterv: Németh Géza | Kiállítók: Alföldi László András, Gábos József, Húber András György, Láng Eszter, Molnár Icsu István, Mózes Katalin, Németh Géza, T. Horváth Éva, Turcsányi Antal, Zsubori Ervin | 2019. november 9 – december 5.

Első megjelenés az *Artézia Galéria* katalógusában, a *Műterem* című kiállítás előszavaként, majd az *Arnolfini Szalon* esszéportálon, 2019. november 11-én

Mózes Katalin: *Mérleg*, 2006. karton, olaj, 100x70, mgt